

Ett vykort berättar

Gamla vykort kan som vi vet berätta väldigt mycket – oftast får vi upplysningar av topografisk karaktär, och det är väl oftast den typen av information som vi söker – någon gång ser man kanske något som inte är så känt för betraktaren och som man kanske skulle vilja berätta litet mer om – nedanstående objekt ur vykortsnytt nr 3/2010 är förvisso ett sådant.

Bilden visar Gevärerfaktoriets södra flygel. Den skjuttnell i plåt (i bildens mitt) vilken byggdes av Munktells 1910 utvisar platsen för en av Faktoriets tidiga skjutbanor. Här sköt man över Lillån (i bilden från vänster till höger) mot ett kulfång beläget i anslutning till den gamla faktoriverkstaden vilken revs i slutet av 1830-talet.

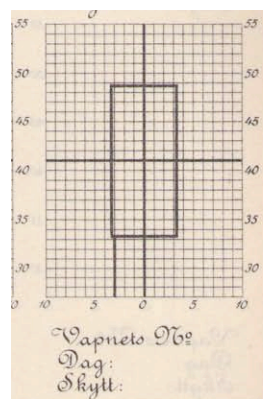
När skjutbanan uppfördes är inte bekant för författaren men den fanns i alla fall under tiden för ”förändringen” dvs från de år när man började att ändra om 1867-års gevär till 8 mm gevär m/1889. Med de krav som nu kom att ställas krävdes omedelbara möjligheter till att kunna genomföra skjutningar inom verkstadsområdet.

Här skulle producerade vapen - karbin m/94, gevär m/96, kulsprutegevär m/21 m. flera typer – skottställas (skjutas in), någonting som gjordes dagligen. Vidare skulle här också komma att genomföras olika ballistiska och tekniska försök.

Kraven vid skottställning på 1920- o. 30-talen av det legendariska svenska Mausergeväret – gevär m/96 – vapnet bekant för en stor del av ”vykortsnytts” manliga läsare var, att två skott av 3 skulle falla inför en rektangel av 153 ggr 68 mm. Tavlan var centimeterrutad och skjutavståndet 85 meter.

50 vapen på 1,5 timme var det pensum vilket skulle medhinnas – i tiden skulle också omskjutning ske vid behov samt eventuellt byte av korn.

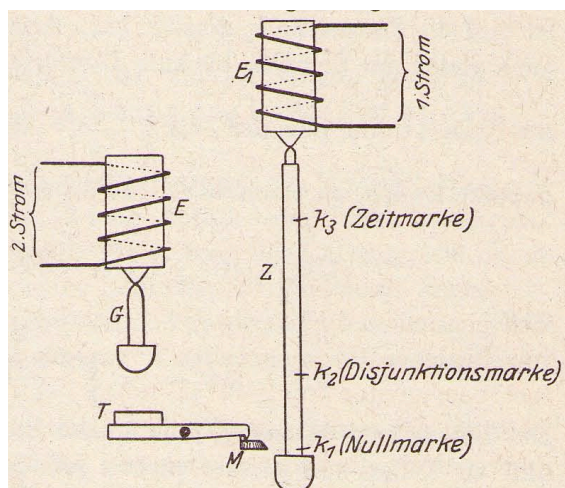
Skottställningstavlan med
inskriven rektangel 153 ggr 68
mm

I anslutning till tunneln genomfördes också mätningar av projektil-hastighet. Vid hastighetsmätningarna kunde man i början inte kombinera dessa med skottställningen utan hastighetsmätningarna fick utföras separat. Den tekniska apparatur vilken långt fram på 1960-talet skulle komma att användas för mätning av projektilhastighet var le Boulengés flygtidsmätare konstruerad 1857. Apparaten är en sinnrik konstruktion där hastigheten för en given sträcka mäts av två fallande stavar. På ett stativ är två elektromagneter monterade vilka bär två metallstavar. När gevärskulan lämnar vapnets mynning skjuts ledningen till elektromagnet nr 1. utav, elektromagneten blir strömlös och metallstaven börjar att falla fritt. Stoppet startas av att gevärskulan bromsas upp av en hård stålplåt vilken är elektriskt förbunden med elektromagnet nr. 2. Pansarplåten svänger undan och strömmen bryts till magnet nr 2. varvid stav nummer 2 börjar att falla.

Stav nummer 2 faller på en tryckplatta som vid stavens anslag frigör en fjäderuppspänd "kniv". Kniven slår in ett märke på stav nummer 1 vid passagen av kniven. Flygtiden blir då lika med falltiden för stav nummer 1 till av kniven genererat märke minus falltiden för stav nr. 2. Medelhastigheten blir då $v=s/t$.

Vidstående skiss visar principen för le Boulengés flygtidsmätare

Om Gevärsfaktoriet kan förstås berättas mycket, mycket mer!

Claes-Göran Roos